

DE GODSDIENSTVRIJHEID, WEG NAAR DE VREDE ?

IN zijn boodschap voor de vierenveertigste Wereld-dag voor de Vrede, uitgesproken op 8 december jl., had Paus Benedictus XVI het over « **De godsdienstvrijheid, weg naar de vrede** ».

Deze godsdienstvrijheid werd in 1965 afgekondigd door het Tweede Vaticaans Concilie. Tot op vandaag zijn wij nog altijd geen getuige geweest van « *de vrede* » die uit deze afkondiging had moeten voortvloeien... En het is te vrezen dat deze nieuwe pause-lijke boodschap de zo verlangde vrede in de wereld geen stap dichterbij zal brengen, vermits Benedictus XVI met geen woord rept over de Enige die ons

de ware vrede kan schenken : Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand, Koningin van de vrede. En dat op 8 december, het feest van de Onbevleete Ontvangenis, het Mariafeest bij uitstek !

Deze “vergetelheid” is natuurlijk een bewuste verzwijging : de boodschap van de Paus richt zich zagezegd niet enkel tot de leden van de katholieke Kerk maar tot « *de grote mensenfamilie* ».

« *Het jaar dat voorbij is* », aldus Benedictus XVI, « *werd gekenmerkt door vervolging en discriminatie en door verschrikkelijke daden van geweld en religieuze onverdraagzaamheid.* » Hij gaat vervolgens in op de toestand in Irak, waar de christenen het bijzonder zwaar te verduren hebben. « *Het is pijnlijk te moeten vaststellen dat in bepaalde gebieden in de wereld het niet mogelijk is om vrijuit zijn godsdienst te belijden en te tonen zonder zijn leven en zijn persoonlijke vrijheid in gevaar te brengen.* »

« *Zijn godsdienst* ». Welke godsdienst ? Gelijk dewelke : de Paus maakt geen onderscheid tussen de godsdiensten.

« *Op andere plaatsen in de wereld bestaan stil-*

zwijgender en meer gesofisticeerde vormen van vooroorde-len en oppositie tegenover gelovigen en religieuze symbolen. De christenen zijn op dit moment de religieuze groepering die ten prooi is aan het grootste aantal vervolgingen omwille van hun geloof. »

De Paus heeft niet de bedoeling meer bezorgdheid aan het adres van de christenen te tonen : hij onderstreept enkel dat

zij tegenwoordig alle records kloppen wat aanslagen betreft.

Waarom worden de christenen zo vervolgd ? « *Velen ondergaan dagelijkse beledigingen en leven vaak in angst omwille van hun zoeken naar de waarheid, hun geloof in Jezus Christus en hun eerlijke oproep dat de godsdienstvrijheid zou erkend worden.* » Het gaat dus om christenen in de lijn van Vaticanum II, die ondanks hun geloof in Jezus Christus nog altijd op zoek zijn naar de waarheid en die streven naar de godsdienstvrijheid voor alle religies.

Benedictus XVI vervolgt : « *Dat alles kan niet aanvaard worden, omdat het een belediging voor God en voor de menselijke waardigheid is. Bovendien is het een bedreiging voor de veiligheid en de vrede en een hinderpaal voor de realisatie van een waarachtige, integrale en humane ontwikkeling.* »

Neen, Heilige Vader : het is niet het gebrek aan

« *Mijn Onbevleete Hart zal je toevlucht zijn en de weg die je naar God zal leiden* » (Onze-Lieve-Vrouw van Fatima). Detail van een processievaandel in de Sint-Gummaruskerk te Lier.

godsdienstvrijheid **maar de godsdienstvrijheid zelf** die onze planeet in vuur en vlam zet. Dát is de onwrikbare waarheid, en het is onbegrijpelijk dat onze Paus dit niet inziet. Het is van een onverbidde-logica, zoals men elke dag zelf kan vaststellen. Door de godsdienstvrijheid te verkondigen geeft Benedictus XVI ons de “vrijheid” om onszelf om te vormen tot renegaten, tot afvalligen. En wat de oproep tot vrijheid voor de moslims om katholiek te worden betreft, daar wordt door de islamieten niet mee gelachen. Het is niet omdat wij onszelf niet meer ernstig nemen dat zij ons daarin volgen. De wederwaardigheden van Joseph Fadelle spreken in dat opzicht boekdelen.

DE KALVARIE VAN EEN IRAKESE BEKEERLING

Joseph Fadelle werd geboren als Mohammed Moessawi, een Irakees uit een aanzienlijke sjjiitische familie. Hij werd opgevoed in de overtuiging dat er niets minderwaardigers bestond dan de Chaldeeërs, de Iraakse christenen. In 1987, tijdens zijn legerdienst, kwam hij in contact met hetatholicisme via een kamergenoot, Massoed, die hem het Evangelie liet lezen. Mohammed liet zich dopen als Joseph... waarop zijn kalvarietocht begon. Zijn eigen broers veroordeelden hem ter dood als een afvallige, en zijn nonkel schoot hem ei zo na neer. Zijn vader liet hem oppakken door de geheime dienst van Saddam Hoessein, die hem folterde om te weten te komen wie de christenen waren aan wie hij het doopsel gevraagd had...

De biografie van Joseph Fadelle, *LE PRIX À PAYER* (2010), geeft een afschrikwekkend beeld van de terreur waaronder de christenen in het Midden-Oosten moeten leven. Godsdienstvrijheid? Niet meer dan een alibi om onze medegelovigen op laffe wijze in de steek te laten en over te leveren aan een onverzoenlijke vijand!

LIK OP STUK

De zo voorzichtig geformuleerde bedenkingen van de Paus bij de vervolging van de christenen in Irak en in het hele Midden-Oosten vielen bepaald niet in goede aarde bij de islamitische leiders. De universiteit van al-Azhar in Caïro, de hoogste religieuze autoriteit voor soennitische moslims wereldwijd, liet op 20 januari jl. prompt weten **dat de interreligieuze dialoog met het Vaticaan met onmiddellijke ingang werd stopgezet**, en wel voor onbepaalde tijd. Christenen worden in moslimlanden simpelweg *niet* gediscrimineerd, aldus al-Azhar.

Niet gediscrimineerd? Het is nog veel erger: de christenen worden vervolgd en zodanig geïntimideerd – tot moordaanslagen toe, zoals op 31 oktober 2010 in Bagdad – dat ze hun koffers pakken en vluchten.

Als het huidige tempo aanhoudt, telt het Midden-Oosten over afzienbare tijd nog slechts een verwaarloosbare minderheid aan christenen. En dan valt de buffer weg die momenteel nog altijd kan voorkomen dat Israël en de moslimwereld elkaar in een apocalyptisch conflict naar de keel vliegen.

Het Vaticaan was helemaal de kluts kwijt van de onverwachte dreun die al-Azhar toediende. Woordvoerder pater Federico Lombardi liet op 23 januari weten: « *Wij zijn de noodzakelijke informatie aan het verzamelen om de situatie goed te begrijpen.* »

Ons lijkt de situatie nochtans duidelijk: sinds een miljard moslims gezien heeft hoe Paus Joannes-Paulus II op 14 mei 1999 plechtig de Koran kuste, staat er geen maat meer op de arrogantie van de islam... Het hoofd van de katholieke Kerk vereerde het boek van de moslims, waarin het christendom een valse godsdienst wordt genoemd, als een heilig boek. Hoeveel respect brengen zij nog op voor de vertegenwoordigers van een godsdienst die blijkbaar zijn eigen fundamenteën ondergraaft?

broeder Bruno van Jezus & redactie KCR

WAT WIL DE KCR?

De Rooms-katholieke Kerk is ziek, doodziek. Haar ziekte draagt een naam: het Tweede Vaticaans Concilie, een « pastoraal » concilie dat bewust een breuk wilde met de Traditie en dat met zijn nieuwlichterijen een gif in de aderen van de Kerk heeft gespoten waaraan zij langzaam sterft. Iedereen kan de trieste feiten vaststellen, maar de hiërarchie gaat halsstarrig door op de ingeslagen weg die naar het verderf voert.

Eén man heeft zich vanaf het begin in woord en geschrift tegen deze dwaasheid verzet: abbé Georges de Nantes (1924-2010), theoloog, oprichter van de Liga van de katholieke Contrareformatie en stichter van de communiteiten van de Kleine broeders en de Kleine zusters van het H. Hart. Tot driemaal toe deed hij een canoniek beroep op de Paus opdat de Opperherder zelf een onfeilbaar oordeel zou uitspreken over de decreten van Vaticanum II. Driemaal weigerde de Paus. Abbé de Nantes werd weggehoond, belasterd en “gediskwalificeerd” verklaard.

Met evenveel kracht heeft hij de traditionalisten gewaarschuwd de Kerk niet uit onvrede de rug toe te keren en hun heil te gaan zoeken in afgescheurde groeperingen: « *Geen schisma, geen ketterij!* »

Het is niet de KCR die de Kerk zal redden, het is de Kerk die zichzelf zal redden wanneer een Derde Vaticaans Concilie en een Paus die gehoorzaamt aan alle vragen van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima een heerlijke katholieke Renaissance zullen inluiden!

VATICANUM III VOORBEREIDEN VOOR EEN KATHOLIEKE OECUMENE

Eén van de grote “verworvenheden” van het Tweede Vaticaans Concilie was de oecumene. Niet dat dit begrip nieuw was, integendeel, maar de hervormingsgezinde partij slaagde erin om de vlag een totaal andere lading te doen dekken. Al in 1972 maakte abbé de Nantes een vlijmscherpe analyse en zette hij tegelijkertijd de bakens uit voor de katholieke oecumene van de toekomst.

WAT de oecumene betreft, is het moment van de overgang van de oude naar de nieuwe mentaliteit perfect aanwijsbaar. Dominee Hébert Roux van de Gereformeerde kerk van Frankrijk, die als waarnemer het Concilie bijwoonde, legde dat zeer goed uit in volume 64 (1967) van de reeks *Unam Sanctam*, onder de titel: *Standpunten van protestantse theologen over Vaticanum II* (pp. 89-94). We laten hem daarom in onze plaats aan het woord:

« Volgens de bedoelingen die in het begin duidelijk uiteengezet werden door Paus Joannes XXIII moest het uitgebreide programma van het agiornamento ertoe bijdragen “de Kerk haar ware gelaat terug te schenken”. Zo moest het Concilie ten aanzien van alle mensen van goede wil, en in de eerste plaats de “afgescheiden broeders”, een vriendelijke uitnodiging vormen om de Kerk te erkennen en in haar de ene en ware schaapsstal van Christus te vervoegen. Wanneer men deze teksten herleest – Ad Petri Cathedram, 29 juni 1959 – dan beseft men vandaag dat de “oecumene” van Joannes XXIII helemaal niet revolutionair was en er zich eigenlijk toe beperkte een grootmoediger karakter te geven aan de klassieke theorie van de “terugkeer van de afgescheiden broeders”. »

Dominee Roux heeft hier gelijk: de oecumene van Joannes XXIII was niet revolutionair. De enige maar toch wel belangrijke nieuwigheid bestond er in deze oecumene te enten op een hervorming van de Kerk die de bedoeling had de terugkeer van de afgewaalden gemakkelijker te maken.

Vanaf het pontificaat van Paulus VI, en onder de toenemende invloed van **kardinaal Bea**, drong zich echter een ander soort oecumene op die fundamenteel verschillend was:

« In het beginstadium kwam de oecumenische ope-

ning van het Concilie slechts tot uiting op het niveau van de intentieverklaringen en de vriendschappelijke gebaren. De aanwezigheid van de [niet-katholieke] waarnemers, hoe ongewoon ook, betekende enkel dat men zich ontvankelijk en open wou tonen en dat men geen hindernissen wou opwerpen tegen de eenheid; maar over de natuur van die eenheid en de voorwaarden ertoe werden geen uitspraken gedaan. Tegelijkertijd echter werd de uiterste dubbelzinnigheid van de term “oecumenisch” zichtbaar.

De betekenis ervan was totaal verschillend naargelang de toepassing: in de opvatting van de Latijns-westerse traditie bezit en waarborgt de Kerk van Rome uit hoofde van haar universele rechtsmacht de volheid van de christelijke “katholiciteit”; maar de term kon ook toegepast worden op een “beweging” die, voorbij de grenzen van deze jurisdictie, het geheel van de christelijke belijdenissen ertoe aanspoort om in “dialoog” te zoeken naar de eenheid en katholiciteit van de Kerk... »

ken naar de eenheid en katholiciteit van de Kerk... »

VAN DE « KATHOLIEKE OECUMENE »...

« Wat kon, in de eerste betekenis van het woord, de “oecumenische” opening van een Concilie dat zichzelf als dusdanig presenteerde anders betekenen dan een grootmoedige bereidheid om aan de van Rome afgescheiden christenen – die dus hun geloof en hun kerkelijk leven **buiten** de Romeinse rechtsmacht beleefden – een zo breed en zo gemakkelijk mogelijke toegang tot de katholieke eenheid te bieden? Daartoe was het helemaal niet nodig de definitie en het oecumenisch karakter van het Concilie zelf in vraag te stellen. Het ging er dan eenvoudigweg om de “katholieke oecumene” in de kern te definiëren als een morele en geestelijke houding. Zij moest voor alles bestaan uit een herziening van houdingen, oordelen en methodes uit het verleden, en zij

Absolute gelijkheid tussen de godsdiensten: Paus Benedictus XVI en Dr. Rowan Williams, de anglicaanse “aartsbisschop” van Canterbury. Maar wat brengen al die oecumenische ontmoetingen de katholieke Kerk uiteindelijk op?

moest haar inspiratie halen uit de naastenliefde, tot en met het vragen van vergeving voor de "fouten" waarmee elke breuk in het verleden gepaard gegaan was of waardoor die nog verergerd was. Zo bekeken was de oecumene een eerlijke inspanning en een machtig middel om de gevolgen van deze fouten af te zwakken of te genezen door de beoefening van de christelijke deugden van geloof, hoop en liefde. Men vermeed wel om de ware redenen van de afscheidingen op het terrein van de leer en het geloof in overweging te nemen.

« Naar alle waarschijnlijkheid stemde deze zienswijze in grote lijnen overeen met de mening van de meerderheid [sic] van de concilievaders. Dat kon ook moeilijk anders. Er waren vóór het Concilie inderdaad maar heel weinig bisschoppen die echt op de hoogte waren van de werkzaamheden van de Oecumenische Raad van Kerken en van de recente gespecialiseerde studies van de theologen. Vooral waren er haast geen bisschoppen die voldoende kennis hadden van de leerstellingen en het kerkelijk leven van de andere christelijke belijdenissen, zodat zij in staat zouden geweest zijn om "het oecumenisch feit" in zijn objectieve realiteit te zien... »

Zo dacht de verpletterende meerderheid van de bisschoppen er inderdaad over. Ze waren katholiek, en ze wilden helemaal geen herziening van de dogma's of de instellingen van de ene, ware en heilige Kerk, en evenmin van haar vroegere veroordelingen van schisma's en ketterijen. De oecumene was voor hen het edelmoedig project van een massale terugkeer van al wie afgedwaald was naar de katholieke eenheid. En deze basisdoelstelling was goed...

... NAAR DE PROTESTANTSE « OECUMENISCHE BEWEGING »

« Maar voorbij dit eerste stadium, dat gekenmerkt werd door een bepaald geestelijk klimaat en zich vooral uitdrukte in een oecumene van naastenliefde en openheid in de zin van een uitnodiging aan de andere christenen, moest een nieuwe drempel overschreden worden in het proces van oecumenische bewustwording van het Concilie. Het kwam er op aan de tweede betekenis van de term "oecumene"

nisch" te ontdekken en te bekrachtigen, **namelijk de toepassing ervan op een beweging die ontstaan en gegroeid was buiten de Roomse Kerk.** Wat betekende die beweging als geestelijk gebeuren en welke vragen stelde het bestaan ervan aan de katholieke Kerk zelf? Zoals men zich kan indenken **ging het hier om een soort van omkering en bekering die moest voltrokken worden...**

« Deze omkering van het perspectief [...] werd in het bijzonder aangevoeld toen Paus Paulus VI bij het begin van de tweede zitting de [niet-katholieke] waarnemers ontving. Zoals men zich herinnert, werd toen de noodzaak onderstreept om het oecumenisch probleem in theologische termen te formuleren. [...] Het was het Secretariaat voor de eenheid van de christenen dat toen een concrete uitdrukking vond voor deze oecumene van zoeken en dialoog. De opeenvolgende lezingen van het decreet gaven er de verschillende stappen van aan. **Eén van deze stappen was de discrete wijziging van de titel van kapittel I: de oorspronkelijke titel, "BEGINSELEN VAN DE KATHOLIEKE OECUMENE", werd in derde lezing veranderd in "KATHOLIEKE BEGINSELEN VAN DE OECUMENE"...**

« De volledige geschiedenis van de wederwaardigheden die de tekst van het decreet onderging, zal ongetwijfeld op een dag aantonen hoeveel obstakels er moesten overwonnen worden en hoe groot zij waren. Het zal allicht geen verbazing wekken dat deze obstakels niet allemaal overwonnen werden, als men beseft dat ze zich niet alleen situeerden op het niveau van denktranten en gewoonten die over het algemeen niet aangepast waren aan een volledig nieuwe situatie, **maar ook op het niveau van algemeen aanvaarde en in bepaalde gevallen dogmatisch geformuleerde leerstellingen, die op het eerste gezicht gevaarlijk in vraag leken gesteld te worden...** »

Een bekentenis die kan tellen. Wie heeft er eigenlijk gedurende dat vermaledijde Concilie het geloof van onze bisschoppen veranderd en met welke middelen, zodat zij uiteindelijk bereid gevonden werden om de gelijkwaardigheid van alle christelijke "Kerken" en gemeenschappen te erkennen en op zoek te gaan naar de waarheid buiten de Kerk?

I. VATICANUM II LANCEERT DE KERK IN DE OECUMENISCHE BEWEGING

UNITATIS REDINTEGRATIO is een conciliedecreet waarvan de titel reeds de bedoeling aangeeft. Het gaat om een restauratie van de eenheid, die de indruk wekt van een terugkeer naar de eenheid. De term is perfect dubbelzinnig: gaat het erom de verloren eenheid opnieuw vorm te geven? Is het de bedoeling om samen de wegen ernaartoe terug te vinden? Of om terug te keren naar de katholieke Kerk? In de loop van het Concilie zou men gebruik maken van alle mogelijke uitdrukkingen die de leugenachtige dubbelzinnigheid in stand konden houden.

Het decreet werd gestemd op 21 november 1964. De dag tevoren telde men nog 64 opposanten, maar hun aantal viel op het moment van de stemming, in aanwezigheid van Paus Paulus VI, terug tot 11 op 2148. Een uitslag die een regelrechte schande was voor de concilievaders. Zonder enige verontschuldiging!

Er hadden overduidelijk allerlei manoeuvres plaats. Onder welke invloed verhief Joannes XXIII het Secretariaat voor de Eenheid tot het niveau van een conciliaire commissie, wat deze denktank – die op geen enkel

ogenblik voor de Kerk werkte maar altijd voor “de Anderen” – toeliet alle commissies snel te overvleugelen? Waarom kwam het clandestiene schema dat door dit verdacht Secretariaat uitgebroed was zomaar in de plaats van de twee andere teksten die door de competente commissies voorbereid waren? Als gevolg van welke propaganda kwam een kudde bisschoppen zonder deskundigheid noch voorbereiding ertoe om een blind vertrouwen te stellen in één persoon, kardinaal Bea, en diens tekst te verkiezen *zonder hem te kennen* (toegegeven door pater Congar) boven de twee andere die al gedrukt en rondgedeeld waren?

De tekst van *Unitatis redintegratio*, nagenoeg uitsluitend door het Secretariaat voor de Eenheid geschreven en zoals gezegd door een enorme meerderheid goedgekeurd, was zo verkeerd en **op heel precieze punten zo ketters dat Paulus VI op eigen gezag negentien aanpassingen moest aanbrengen, met de bedoeling hem toch wat katholieker te maken!** Dat leidde tot tumult op de vergadering. Congar: « *De emoties laaiden hoog op in de vergadering, en nog hoger in de rangen van de waarnemers, die diep getroffen waren. Hun vrienden en de leden van het Secretariaat voor de Eenheid, die dagelijks met hen in verbinding staan, deelden deze droefheid* » (*Standpunten van protestantse theologen, in Unam Sanctam* nr. 84, p. 168).

Congar stelde hen gerust: « *Nee, de tekst is niet minder waard geworden. Niemand van ons zou zich amper drie jaar geleden hebben kunnen voorstellen dat hij er zo zou uitzien en dat er een eenstemmig akkoord zou over bereikt worden* » (*ibid.*).

Met andere woorden: het vergif is gebleven, nadat negentien al te zichtbare korreltjes er zijn uitgevist... Congar was zo in zijn nopjes dat hij niet aarzelde om te schrijven dat de concilievaarders eigenlijk geen benul hadden van wat zij gestemd hadden en van wat de partij van de oecumene er allemaal had ingestopt (*ibid.*, pp. 189-192).

INTREDE IN DE « CLUB »

Hoe kan de Rooms-katholieke Kerk, die zichzelf in de naam van Christus en van God de Vader zelf de enig ware, geldige en heilige noemt, binnentreden in de club van de “christelijke Kerken en gemeenschappen”, die allemaal gesticht zijn tegen haar en ten gevolge van een misdadige breuk met haar? Daar legt het decreet zich op toe, ten koste van een fundamentele tegenspraak en een systematische vervorming van de leerstellingen en de historische gebeurtenissen.

De inleiding is compleet protestants. De onderlinge verdeeldheid van de « *christelijke gemeenschappen* » wordt geplaatst tegenover de wil van de Heer die de Kerk heeft gesticht als « *één en enig* ». Elke gemeenschap beweert dé Kerk te zijn, wat « *een ergernis voor de wereld* » is. Maar welke gemeenschap heeft gelijk? Is er wel één die gelijk heeft?

Nee, alle Kerken worden over dezelfde kam geschooren en aangeklaagd voor het feit van de verdeeldheid. Gelukkig heeft de H. Geest « *de laatste tijd* » bij de verdeelde christenen « *een verlangen naar eenheid* » opgewekt en is er « *een steeds sterkere beweging* » ontstaan om de eenheid van alle christenen te herstellen. Het einddoel is « *de ene, zichtbare Kerk van God die werkelijk universeel moet zijn* ».

Vaticaanum II ontkent hiermee de eenheid, de heiligheid en de uitzonderlijkheid van de eigen Kerk. Volgens het Concilie moet de Kerk helemaal opnieuw gemaakt worden, met zijn allen!

Men veronderstelt dat de Anderen door de H. Geest geleid worden en men sluit de ogen voor het feit dat zij de rebellie van hun voorvaders verder zetten. Maar als zij gehecht blijven aan hun schisma of hun ketterij, en als hun gemeenschappen alleen maar door menselijke en zelfs kwaadwillige motieven geïnspireerd worden, dan zal de oecumenische praktijk maar één resultaat hebben: de katholieken zullen zich verwijderen van hun eigen Kerk en ver van hun geloof weggeleid worden.

BEWONDERING VOOR DE OOSTERSE SCHISMATIEKEN

Nrs. 14 en volgende van het decreet vormen een lange lofprijzing op de schatten van de oosterse traditie, waarbij het begrip “oosterse Kerken” echter wordt vernauwd tot enkel de orthodoxen. Heel even wordt de breuk aangestipt en uitgelegd met verwijzing naar wederzijdse fouten: « *Het erfgoed dat de apostelen hebben overgeleverd is [...] hier en daar uiteenlopend verklaard, mede ten gevolge van het verschil in geaardheid en leefwijze. Dit alles heeft, afgezien van de uitwendige oorzaken, door gebrek aan wederzijds begrip en onderlinge liefde aanleiding gegeven tot de scheidingen* » (nr. 14). Kortom, eigenlijk heeft het Westen niet genoeg bewondering en liefde voor het Oosten opgebracht. De excommunicatie van 1054 wordt gewoon vergeten...

De conciliaire katholieke partij wenst dus vurig de eenheid. Maar in ongezonde omstandigheden van leugens en onrechtvaardigheid. Want er bestaat ook een ander Oosten dan het schismatieke! En eeuwenlang is er sprake geweest van ware agressie van de Orthodoxie tegen Rome en de met haar verbonden Kerken in het Oosten (de Uniaten)! Het Concilie wil de eenheid tot stand brengen tussen Rome en het... orthodoxe Oosten, ten koste van onze echte vrienden en enige broeders, de vervolgd oosterse katholieken, die hinderlijk geworden zijn en die zonder verpinken zullen geofferd worden om zich te kunnen verzoenen met de vijand van vroeger.

Tevergeefs zou Mgr. Cristea, Roemeens bisschop in ballingschap (“van de diaspora”, zoals de oecumenisten met een eufemisme zeiden) aan het Concilie vragen om officieel bij de Verenigde Naties het trieste

lot aan de kaak te stellen van zes miljoen oosterse katholieken uit Roemenië en Oekraïne die beroofd waren van hun godsdienstige vrijheid en belet werden hun katholieke oosterse ritus te volgen. Ze mochten creperen ! Maar in geen geval zou Vaticanum II een verkeerd woord zeggen over de orthodoxen en hun wereldlijke arm, het Sovjet-communisme !

Het is het drama en de misdaad van de conciliaire oecumene dat haar pleitbezorgers niet gearzeld hebben, voor de vrede met de tegenstander, om de eigen gelovigen op te geven. Aan de trouwe Uniaten heeft men voortdurend verweten dat zij zich op onwaardige wijze hadden laten betuttelen door Rome. Wat hun redding geweest is, hun verdienste en ook vandaag nog hun martelaarschap, heeft hen het misprijzen opgeleverd van een oecumenisch Concilie !

Om een degout te krijgen van de Roomse trouweloosheid... of beter van Vaticanum II !

BEWONDERING VOOR DE PROTESTANTEN

« De Kerken en kerkelijke gemeenschappen die ofwel in de uiterst kritieke periode van de geschiedenis [!] welke in het Westen reeds op het einde van de middeleeuwen begon, ofwel in latere tijden van de Apostolische Stoel van Rome zijn afgescheiden, hebben met de katholieke Kerk banden van bijzondere verwantschap... » (Unitatis redintegratio nr. 19).

In deze paragraaf **ligt het Concilie over de kern van de zaak.** Het stelt een analytisch en vergelijkend overzicht op van de doctrines en de instellingen van katholicisme en protestantisme, maar dan wel alsof er aan de basis geen breuk in de gehoorzaamheid was en een totale geestelijke revolutie ! De katholieken ontvangen de Openbaring van de Kerk ; zij wordt door haar op onfeilbare wijze onderwezen. De hervormden beweren dat zij de Openbaring uit zichzelf halen, als een geïnspireerde mening die subjectief onfeilbaar is. Ondanks alle **materiële** gelijkenissen zijn wij daarom **formeel** anders, gescheiden, tegengesteld aan elkaar... en niet met elkaar te verzoenen, wat Vaticanum II verzwijgt.

II. VATICANUM III ZAL DE KATHOLIEKE OECUMENE DEFINIËREN

Het Derde Vaticaans Concilie zal eerst en vooral op plechtige wijze **het project van protestantse oecumene** afzweren dat de concilievaders van Vaticanum II zo lichtzinnig aannamen. De christelijke Eenheid zoeken in de gelijkwaardige verzoening van de verschillende gemeenschappen en sekten betekent **het verkiezen van een door mensenhanden geschapen interconfessionele samenleving boven de Kerk van Christus die op goddelijke wijze ingesteld en bewaard werd.** Tegen dit verkeerde beginsel en tegen de afwijkende “pastoraal” die erdoor bepaald wordt, moet een anathema uitgesproken worden.

Het beginsel : de katholieke Kerk gaat de eenheid

Alles wat vervolgens gezegd wordt, is daarom leugenachtig :

a) Het geloof in Christus. Neen ! Het gaat niet om hetzelfde geloof. Hier is het echte en unieke trouw, daar subjectieve mening en menselijke pretentie zonder goddelijk fundament.

b) IJver voor de H. Schrift. Neen ! De concilievaders keurden massaal volgende ketterij goed : *« Onder aanroeping van de H. Geest vinden zij in de H. Schrift God, die als het ware tot hen spreekt in Christus... »* Paus Paulus VI verbeterde : niet **“vinden zij”** maar **“zoeken zij”**. Het Concilie had zich al zodanig laten meeslepen dat het geen bezwaar zag aan alle mensen, ook de protestanten – vooral de protestanten – goddelijke inspiratie toe te kennen om de Schriften te begrijpen en er God in te horen !

c) Het sacramenteel leven. De sacramenten worden in het decreet van elkaar gescheiden en men beschouwt ze los van de gemeenschap die ze be-deelt. Het doopsel vormt de fundamentele band van de eenheid, en al de rest zijn slechts confessionele verschillen van bijkomstig belang. Verbluffend is wat het Concilie zegt over het “heilig avondmaal” van de protestanten : *« Weliswaar hebben zij de werkelijkheid van het eucharistisch mysterie niet ongeschonden bewaard zoals die oorspronkelijk bedoeld was. Maar wanneer zij bij het heilig avondmaal de dood en de verrijzenis van onze Heer gedenken, belijden zij dat daarin het leven in de gemeenschap met Christus tot uitdrukking wordt gebracht en verwachten zij zijn glorievolle wederkomst »* (nr. 22). Geldig dus, of wat ?

d) Het leven met Christus. Uit heel deze religieuze constructie moet blijken dat ook de gereformeerden een geloof hebben dat rechtvaardigt en vruchten voortbrengt. Ook al is hun moraal niet exact de onze, toch komt zij ook voort uit het Evangelie, weliswaar anders geïnterpreteerd. Maar dat alles is goed en moet in dialoog gebracht worden !

zoeken met de Anderen, terwijl zij zelf door de wil van God, en zij alleen, de Eenheid is die door de Anderen moet teruggevonden worden om te herleven !

De gevolgen : dat zijn alle dogmatische verloocheningen en de bedrieglijke erkenning van diepe “waarden” in de schisma’s en de ketterijen ; het zijn alle heiligschennende overtredingen van de discipline van de sacramenten, en het is de vernietiging van de katholieke moraal en mystiek, om de zogezegde “hervormde Kerken” achterna te lopen in hun decadentie.

Vermits het boek van pater Congar, *Chrétien désunis (De verbroken eenheid van de christenen)* uit 1937 – dat door Pius XII gesanctioneerd werd – aan de

basis ligt van de verderfelijke dwaling die hierboven geformuleerd werd, zijn het dit werk en zijn auteur die door Vaticanum III moeten veroordeeld worden. Een ander boek zal het hele debat vooraf verduidelijken en kan dienen als rechtzinnige gids voor de toekomstige concilievaarders: *L'Union des Églises (De eenheid van de Kerken)* van kardinaal Journet (1927). Al wat dit laatste boek bekritiseert in de protestantse palavers van het Congres van Stockholm van 1925 is letterlijk datgene wat Vaticanum II toejuichte en kopieerde. Heel de leer die Journet daar tegenover stelde kan door Vaticanum III hernomen worden en op schitterende wijze verder ontwikkeld.

We moeten inderdaad terug aanknopen bij de oecumene van Pius XI, Pius XII en Joannes XXIII, dat wil zeggen bij de grote traditie van de "herovering" van de verloren gegane gebieden, wat de grootsheid uitmaakte van de katholieke Contrareformatie in de zestiende eeuw.

Maar het is goed om de leerstellige uitdrukking van de waarheden die door de ketterij vervormd werden te vervolmaken en er een nieuwe pastoraal uit te laten opwellen. Dat zal de roem zijn van de katholieke Contrareformatie in de eenentwintigste eeuw.

DE BEGINSELEN VAN DE KATHOLIEKE OECUMENE

Zoals we gezien hebben was dit de titel van het oorspronkelijke schema van Vaticanum II dat toen vervangen werd door iets wat volkomen het tegen-gestelde was. De Kerk kan niet als een lid temidden van andere leden deelnemen aan welke poging ook om de verschillende gemeenschappen te verenigen, omdat die poging dan op louter menselijk vlak ligt. **« Er is een eenheid die bij God afkeer opwekt ; en er is een eenheid waarvoor Hij zijn bloed gegeven heeft »** (Journet, 78).

De eerstgenoemde, die puur menselijk en tijdelijk is, wil een gemeenschap van gemeenschappen in het leven roepen op contractuele basis, in vrijheid en gelijkheid, als resultaat van een verzoening van verschillende opinies en uiteenlopende belangen. De protestantse oecumene is daarvan een voorbeeld : « Als de Roomse Kerk niet naar Stockholm gegaan is dan was dat omdat het haar niet toegelaten was » (Journet p. 23). De andere eenheid is goddelijk in haar principe en bovennatuurlijk in haar middelen : het is de eenheid van de katholieke Kerk, gevestigd op Christus en onderhouden door de H. Geest, die haar heiligt door de drievoudige macht die aan haar hiërarchie toevertrouwd is. De eigen oecumene van de katholieke Kerk bestaat erin om in de schoot van de UNAM SANCTAM alle gedoopten terug te voeren die gescheiden van haar leven.

Vaticanum III zal de volmaakte en unieke *eenheid* van de Rooms-katholieke Kerk afkondigen. Het toekomstig Concilie zal ook de *apostoliciteit* van de Kerk

proclameren, wat betekent dat het heel de erfenis van de voorbije eeuwen bewust zal accepteren, zonder ook maar iets te verloochenen van wat de Kerk vroeger gedaan en besloten heeft : het kan haar immers geen ongelijk geven wat één van haar grote beslissingen betreft zonder zelf schismatiek te worden ! Daarom zal Vaticanum III de **onverschilligheid** verwerpen van de inleiding van *Unitatis redintegratio*, die de verdeeldheid onder de christenen voorstelt als de zonde van *alle* gemeenschappen, die op gelijke wijze schuldig en schandaalverwekkend zouden zijn. En het Concilie zal ook het **culpabilisme** verwerpen dat onder Paulus VI mode geworden is en dat erin bestaat vergiffenis te vragen aan de huidige schismatieken en ketters voor de veronderstelde fouten van de Kerk van vroeger, die beschouwd worden als de historische oorzaak van de afvalligheid van hun voorvaderen. Vaticanum III zal de waarheid zeggen : dat de hoofdverantwoordelijkheid ligt bij de ketters en schismatieken van vroeger en hun erfgenamen van vandaag, en niet bij Rome !

De Kerk heeft de Waarheid, de Eenheid, de Heiligheid en de Naastenliefde, hoe ellendig haar leden ook zijn, vroeger en nu. De zogezegde "Kerken" en gemeenschappen die in opstand tegen haar gekomen zijn, maken geen deel uit van de door God gewilde orde en genieten niet van de gave van zijn Geest. Hun leden moeten terugkeren naar de Roomse Kerk « *buiten dewelke geen heil is* ». De katholieken kunnen alle mogelijke zonden hebben, maar hun katholieke *vorm*, het feit dat zij tot de Kerk behoren, is op zich heilig. De dissidenten kunnen alle mogelijke deugden hebben, maar hun religieuze *vorm*, hun aansluiting bij een ontrouwe groepering, is op zich zondig ; en als zij er bewust in volharden houdt dat hen gescheiden van God.

De katholieke oecumene zal daarom gevestigd worden op het onderscheid tussen *materie* en *vorm*, een onderscheid dat van een onuitputtelijke vruchtbaarheid is. Vaticanum III zal een onderscheid maken tussen de materiële ketterij of schisma, en dezelfde dissidentie op formeel vlak.

Vaticanum II paste hetzelfde onderscheid toe maar op bedrieglijke wijze : het onderscheidde heel vaag langs de ene kant de stichters van de ketterijen en de schisma's, schuldig aan bewuste afscheuring, en langs de andere kant de erfgenamen van de dissidenten die *niet* meer verantwoordelijk zouden zijn voor wat gebeurd was en die in alle onschuld het rijke erfgoed van de stichters bewaarden.

In alle vormen van dissidentie zal Vaticanum III dus een onderscheid maken tussen :

a) Op leerstellig vlak : ten eerste een aantal materiële elementen die in de dissidentie overleven, elementen van het christelijk erfgoed die bewaard bleven en die de Kerk erkent ; ten tweede materiële

elementen die vreemd zijn aan de christelijke Traditie en die het voorwerp zelf van de ketterij uitmaken (Vaticanium II probeerde die zoveel mogelijk te verzwijgen, om een compromis te kunnen sluiten – wat een leugen door verzuim is); ten derde de formele essentie van het schisma of de ketterij, dat wil zeggen het beginsel dat de opstand tegen de Kerk in gang gezet heeft. Het is de misdaad van Vaticanium II geweest dat het Concilie absoluut niet onder ogen wou zien dat dit beginsel alle elementen die eruit voortvloeien corrumpeert. Journet: « *Door de termen van plaats te veranderen wijzigt het protestantisme de betekenis ervan. Hoe talrijk de elementen ook mogen zijn die gemeenschappelijk zijn aan het katholicisme en het protestantisme, het spreekt voor zich dat zij aan beide kanten niet worden gebruikt om hetzelfde huis te bouwen* » (p. 280).

b) Op moreel vlak: bepaalde leden van de afgescheiden groeperingen maken formeel deel uit van de dissidentie. Vooreerst de stichters ervan, de voornaamste vertegenwoordigers, de leiders, de theologen, de meest bewuste en onderlegde aanhangers. Al deze personen hebben zich de ketterse vorm van hun sekte eigen gemaakt, en daardoor zijn ze afgescheiden van de Kerk, in oppositie tegen haar. Maar veel anderen behoren slechts materieel tot de dissidentie, door het feit dat zij in de schoot ervan geboren zijn en niet weten waarom hun sekte gescheiden is van de Kerk van Christus en er de vijand van is. Deze laatsten kunnen, in tegenstelling tot de eerstgenoemden, het bovennatuurlijk leven ontvangen en bewaren door alle materiële christelijke elementen die bewaard bleven in het schisma waarin zij geboren zijn; de Kerk bekijkt hen van verre als haar kinderen, die in onwetendheid verkeren. Maar zij riskeren op elk moment aangetast te worden door de slechte elementen en ertoe gedreven te worden formeel in te stemmen met de ketterij of het schisma van hun voorvaders, waardoor ze zichzelf losscheuren van het mystiek Lichaam. Men moet proberen hen te bekeren!

DE KATHOLIEKE OECUMENISCHE PASTORAAL VAN VATICANUM III

Uit het klare onderscheid dat we hierboven gemaakt hebben kan gemakkelijk een alomvattende oecumenische pastoraal op punt gesteld worden. Het doel van deze pastoraal is het terugwinnen van het terrein dat door de Kerk verloren is, met een grote missioneringsijver.

Deze pastoraal zal volkomen tegengesteld zijn aan die van Vaticanium II. Dat slechte Concilie zocht een overeenkomst met de leiders van de ketterijen, met hen die er formeel aanhangers van waren. Daardoor werden de gewone gelovigen ontmoedigd om zich te bekeren tot het katholicisme. Sterker nog, het Conci-

lie hielp de ergste aartsketters in hun streven hun eigen volk, dat vaak onbewust katholiek was, formeel niet-katholiek te maken!

Vaticanium III zal zijn oecumenische pastoraal op twee niveaus doorvoeren: op het formele vlak zal het de leiding van de dissidente gemeenschappen compromisloos aanpakken, maar op het materiële domein zal het zich tot de leden van die gemeenschappen richten als tot zijn afgedwaalde kinderen.

a) Op het hoger niveau zal de Kerk haar veroordelingen van de ketterse en schismatieke leerstellingen hernemen, door klare taal te spreken en door te verduidelijken hoe ze in tegenspraak zijn met het goddelijk geloof zoals dat in den beginne geopenbaard werd en trouw door de Kerk onderwezen. Zij zal preciseren dat deze doctrines dodelijk zijn voor de zielen. Zij zal aansturen op twistgesprekken met de huidige leiders van de dissidenties om hen te overtuigen of in verwarring te brengen, en zij zal hen bezweren hun halsstarrigheid op te geven, voor hun zielenheil en het welzijn van de grote massa's.

De Kerk moet bovendien in haar eigen schoot alle verderfelijke gewoonten van een valse oecumene uitroeien: lofzangen op en rehabilitatie van de aartsketters, pogingen om leerstellige compromissen te sluiten, humanistische samenwerking met de bedoeling de godsdienstige overeenstemming naar later te verschuiven, enz.

b) Op het lager niveau zal ook het toekomstige Concilie, maar dan in een gezond gemaakt klimaat, de meest verwaarloosden onder de afgescheiden broeders laten verstaan hoe talrijk de gemeenschappelijke schatten zijn en hoe overvloedig de levensbron is waartoe zij nog toegang hebben, als onze ware broeders.

Evenzeer als de Roomse Kerk wantrouwig moet staan tegenover de hoogmoed van de groten en de koppigheid van de dissidenten die haar goed en sedert lang kennen maar zich niet willen bekeren, evenzeer kan zij vol sympathie zijn voor de armen, de nederigen die haar slechts kennen doorheen de ondoorschijnende muren van eeuwenoude vooroordelen maar die nooit formeel tegen haar gezondigd hebben. Aan hen die de eenheid wensen zal de Kerk graag aantonen dat deze eenheid reeds op mysterieuze wijze tot stand gebracht is in het geloof, in de genade van de bewaarde sacramenten, in de vroomheid en de deugden geput uit de evangelische bron van de gemeenschappelijke traditie.

Naar het voorbeeld van de Goede Herder die op stap ging om het verloren schaap te zoeken zal de Kerk al het mogelijke doen om de bekering van deze zielen die reeds op onzichtbare wijze katholiek zijn te vergemakkelijken en te helpen bij hun massale terugkeer.

abbé Georges de Nantes en broeder Bruno van Jezus

HET MARTELAARSHIP VAN CHARLES DE FOUCAULD

In een vrij recente biografie van pater de Foucauld (*1858 - †1916) schrijft Jean-Jacques Antier : « *Hij is gestorven zoals hij geleefd heeft : onopvallend, niet als held of als martelaar, vermoord door kleine boeven die hem kwamen beroven. Daarom kunnen noch zijn vaderland, noch een of andere religieuze orde zijn zo banale en gewone dood opeisen...* » (Charles de Foucauld, 1997, p. 301). In dit artikel zullen wij aantonen dat deze kijk op het levenseinde van de grote monnik-soldaat van de Sahara, een visie die tegenwoordig algemeen verspreid is, niet strookt met de historische waarheid.

« **D**E navolging is onafscheidelijk van de liefde. Wie liefheeft, wil navolgen : dat is het geheim van mijn leven », zei pater de Foucauld. Zijn meditatie over het lijden van Jezus spoorden hem ertoe aan Hem na te volgen en liefde met liefde te vergelden, door de kruisen in zijn leven te aanvaarden en door de gedachte aan het martelaarschap, die hij op 8 juni 1897 als volgt onder woorden bracht :

« Denk dat je als martelaar moet sterven, beroofd van alles, uitgestrekt op de grond, naakt en onherkenbaar, overdekt met bloed en wonden, gewelddadig en pijnlijk om het leven gebracht... En verlang dat het vandaag gebeurt... Deze oneindige genade kan ik je schenken als je trouw waakt en je kruis draagt. Overweeg dat dit het soort dood is waarop elk leven moet uitlopen. Doordring je er op die manier van hoe onbelangrijk veel zaken zijn. Denk vaak aan deze dood om je er op voor te bereiden en om de dingen naar hun echte waarde te schatten. »

Wat Charles de Foucauld zo tijdens zijn leven gevraagd had, werd hem gegeven op 1 december 1916.

EEN BETROUWBAAR GETUIGENIS

De eerste die een boek over Charles de Foucauld publiceerde, was René Bazin, lid van de Académie française : « *Charles de Foucauld, explorateur du Maroc, ermite au Sahara* » (1921). De beroemde schrijver baseerde zich voor het relaas van de moord op een hele reeks rapporten van Franse militairen en op privé-correspondentie. Maar in 1953 werd de hele

kwestie heropend toen een studie verscheen van luitenant Charles Vella, oud-officier in de Sahara en een directe getuige van de gebeurtenissen rond de dood van broeder Charles : « *Les causes réelles de l'assassinat du Père de Foucauld* » (« De ware redenen voor de moord op pater de Foucauld »), in *Cahiers Charles de Foucauld*, 8ste reeks, nr. 31, pp. 28-61. Dit werk, dat indertijd onterecht veel te weinig aandacht kreeg, is van kapitaal belang voor een juist begrip van wat er precies gebeurd is.

Het getuigenis van Charles Vella, die door pater de Foucauld zelf in een van zijn brieven beoordeeld wordt als een « *eerlijke jongeman* », is volkomen betrouwbaar. Op het moment van de dramatische feiten was de officier plaatsvervangend overste van fort Motylinski, een groot Frans fort gelegen bij Tamanrasset [zie landkaart p. 11]. In september 1916, vier maanden vóór zijn dood, schreef Charles de Foucauld dat een vijandig gezinde gewapende bende onderweg was naar Tamanrasset. Kapitein de La Roche, de commandant van het fort, was toevallig afwezig wegens

een militaire operatie verder weg. Maar ook zijn gewone plaatsvervanger, luitenant Constant, was er niet : « *Constant was de werken aan de toekomstige rijweg gaan inspecteren* », noteert de Foucauld. « *Vella, die tijdens zijn afwezigheid Motylinski commandeerde, heeft onmiddellijk de nodige maatregelen voor de verdediging genomen* » (*Amitiés sahariennes*, deel I, p. 255).

Na de moord en nadat de rust in de streek was teruggekeerd bleef Charles Vella in het zuiden van

« Vader, op U verlaat ik mij... » Beschilderd houten beeld van de Z. Charles de Foucauld door broeder Henry van het Kruis in de kapel van het *Maison Saint-Joseph*.

Algerije in actieve dienst. Hij schrijft zelf : « Na het herstel van de vrede werd ik bevestigd in mijn functie van residerend officier tot in 1923. Dat heeft me heel wat mogelijkheden gegeven om te trachten de waarheid vast te stellen over de oorzaken van de tragedie van Tamanrasset en de rechtstreekse verantwoordelijken ervoor. Vandaag denk ik dat het mijn plicht is alle gegevens te publiceren » (op. cit.).

Wij zullen het werk van Vella tot leidraad nemen voor een nauwkeurige reconstructie van de gebeurtenissen.

DE KLUIZENAAR VAN TAMANRASSET

In september 1905 vestigt pater de Foucauld zich in Tamanrasset in de Hoggar (of Ahaggar), een reusachtig bergmassief in de centrale Sahara, 1500 km ten zuiden van Algiers. Het hele gebied valt onder het gezag van de grote *amenokal* (vorst) van de Hoggar, Moussa ag Amastane, die kort tevoren tot een akkoord met Frankrijk gekomen is : als teken van onderwerping aanvaardt de vorst om belasting te betalen, en omgekeerd belooft Frankrijk hem te ondersteunen en hem te helpen de eenheid van zijn rijk te bewerkstelligen door de rebelse stammen te onderwerpen.

Moussa doet ook een voorstel : de « christelijke-maraboet-dienaar-van-de-ene-God » mag onder zijn persoonlijke bescherming op zijn grondgebied komen wonen. En zo installeert een Frans detachement

Pater de Foucauld met de jonge Toeareg Ouksem ag Chikkat in Frankrijk, in 1913 (foto Roger-Viollet). « Als wij er niet in slagen van deze volkeren Fransen te maken, zullen zij ons op een dag verjagen. De enige manier waarop zij Fransen kunnen worden is dat zij christenen worden. Het gaat er niet om hen op één dag te bekeren met geweld : de middelen die wij moeten inzetten zijn tederheid, discretie, overtuigingskracht, het goede voorbeeld, een degelijke opvoeding en opleiding » (29 juli 1916).

Charles de Foucauld en zijn zwarte bediende Paul in Tamanrasset, een bijna onbewoonde plek op een bergplateau in de Hoggar, in onbekend gebied en temidden van onbekenden. De dichtst bijzijnde Fransman woont op een maand kameelreizen van hen vandaan ! Toch is *frère Charles de Jésus* in deze volslaggen eenzaamheid diepgelukkig : het is de vervulling van zijn roeping ; op die godvergeten plaats, in voortdurend gevaar, wil hij het leven van Nazareth leiden.

« Ik ben heel blij dat ik mij gevestigd heb in deze streek en op deze welbepaalde plek. Er zijn heel weinig vaste bewoners, een twintigtal armzalige hutten verspreid over een gebied van drie kilometer, maar in de omgeving leven veel nomaden ; ik ben hier in het hart van de belangrijkste nomadenstam van het gebied. De nomaden en de weinige mensen die hier ter plekke wonen, hebben reeds de gewoonte aangenomen mij te komen vragen naar naalden, remedies, en de armsten van tijd tot tijd naar een beetje graan » (16 september 1905).

Hij leeft er inderdaad temidden van de meest versmadede mensen : de zwarte slaven die het talrijkste deel van de bevolking van Tamanrasset uitmaken.

« Wat de slaven die nog kunnen werken betreft, zij worden daar aan hun lot overgelaten, als dieren. Zij bewaken de kudden en hebben op goed geluk gemeenschap met elkaar, zoals hun vee. Alle kinderen die geboren worden, hebben een onbekende vader ; niemand bekommert zich om hen, en al vlug zijn ze hun moeder vergeten ! » Als de vrouwen « oud zijn, krijgen ze van hun meesters de vrijheid, en dan hebben ze helemaal geen levensmiddelen meer ; ze hebben geen echtgenoot, geen familie : ze leven samen met de geiten. »

De meesters over wie hier gesproken wordt zijn nomaden die met hun kudden rondtrekken in het Hoggarmassief : de Toeareg.

DE TOEAREG : MOGELIJKHEID VAN BEKERING

De fameuze « Blauwe mannen »¹ behoren tot het volk van de Berbers, de oorspronkelijke bewoners van Noord-Afrika vóór de komst van de Arabieren. Hun levenswijze is al even weinig verheffend als die van de zwarten die hun slaven zijn. De vrouwen van de Toeareg zijn dolblij met de strooptochten die hun mannen ondernemen. Wanneer ze niets te doen heb-

(1) Bij de Toeareg zijn de mannen gesluiert en niet de vrouwen. De gezichtssluier of *tagelmust*, die de neus en de mond bedekt, wordt ingewreven met gedroogde indigo, wat op de duur op de huid een blauwige kleur achterlaat.

ben, houden ze sabelgevechten of zingen ze liederen over de voorbije gevechten, onder luid applaus van de vrouwen. Voor de rest leven ze in grote vrijheid. Ze doden alle kinderen die buiten het huwelijk geboren zijn. Op bepaalde ogenblikken voelt men dat pater de Foucauld er het hart van in is vast te stellen hoe grof de zeden van dit volk zijn : « *Het is zo goed om een Fransman, een christen te zien, iemand die tenminste een moreel leven leidt...* »

Het gaat bij de Toeareg om een mengeling van barbaarsheid en natuurlijke gaven, en Charles de Foucauld legt er zich op toe het onderscheid te maken met het oog op een geleidelijke opvoeding. Door zijn uitstraling zal hij invloed beginnen uitoefenen, eerst onmerkbaar, daarna steeds nadrukkelijker, gedreven als hij is door een zuiver bovennatuurlijke wilskracht.

« *Ik kies deze verlaten plek als een vaste verblijfplaats en ik smee Jezus deze stichting te zegenen. Hier wil ik als enig voorbeeld het leven van Nazareth nemen. Mezelf vestigen bij de Toeareg, zoveel mogelijk in het hart van hun land. Aan de moslims het Kruis en het Heilig Hart laten zien. De*

vriendschap centraal stellen, de vriendschap van Jezus, en zijn embleem is een Hart » (22 juli 1903).

We kennen het belang dat hij hecht aan het voorbeeld en aan de stille uitstraling. Heeft hijzelf zich niet bekeerd door het zien van het geloof van zijn nicht Marie de Bondy, van haar liefde tot God? Elke keer dat hij haar zag, deed hem dat goed. Zijn opzet is nu om niet zijn eigen persoon te tonen maar het Heilig Hart met daarboven het Kruis, dat hij fier op zijn borst draagt.

Over de godsdienst van de Toeareg noteert Charles Vella het volgende :

« *Hoewel zij theoretisch mohammedanen zijn, kan men in de praktijk niet zeggen dat de Toeareg aan een welbepaalde cultus onderworpen zijn. Zij spreken heel weinig Arabisch, vaak zelfs helemaal niet, en het Arabisch schrift is hen volledig onbekend. Daardoor kunnen zij zich de verzen van de Koran onmogelijk eigen maken. Zij geloven, zonder enig fanatisme, in God die zij "Massina" noemen, maar in hun primitiviteit aanroepen zij die God alleen uit intuïtie.*

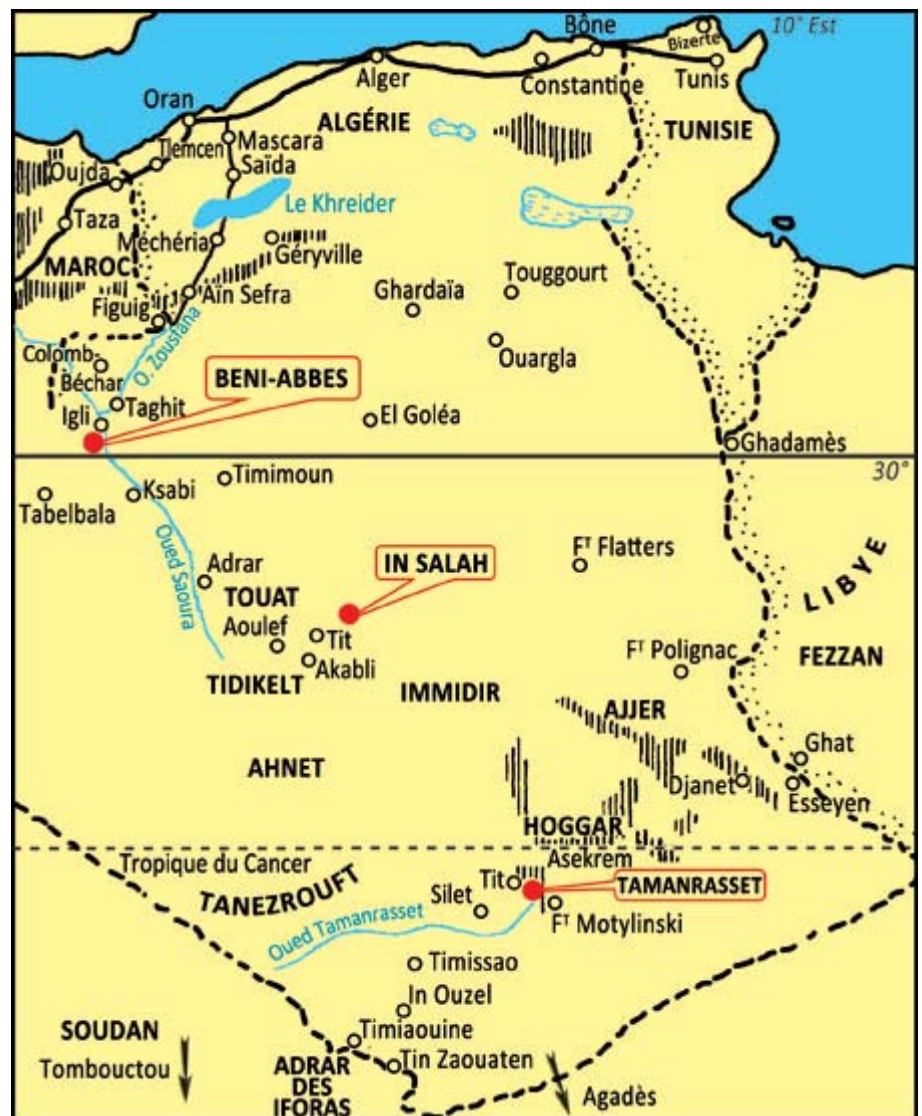
« *De Toeareg zijn op alle punten verschillend van de andere Berberstammen die ik mocht leren*

kennen : de Berbers van Kabylïë, van de Drâa of van de Marokkaanse streek Tafilalet, de troglodieten-Berbers in het zuiden van Tunesië en die van Tripolitania, die er allemaal gelijkaardige zeden en gewoonten op nahouden en die meer bepaald de mohammedaanse godsdienst heel nauwgezet pratikeren. »

Volgens Vella is het mogelijk dat de Toeareg banden hadden « *met de verschillende rassen die achtereenvolgens Egypte binnenvielen in uiteenlopende tijdperken van de Oudheid.* » Hij komt dan tot een verleidelijke hypothese : « *Het is ook mogelijk dat deze mysterieuze gesluisde stam zijn feodaal systeem, zijn antieke wapens en het voorkomen van kruisen in hun kunst² dankt aan contacten – in Egypte of in de omgeving van dat land – met christenen, misschien zelfs in de dertiende eeuw met de kruisvaarders die op hun beurt dit aantrekkelijk gebied gedurende zes jaar bezetten³.* »

In elk geval : « *Deze uitwijding over de oorsprong van de Toeareg maakt duidelijk dat de bekering, of beter de sturing van deze onbesliste zielen in een vaste richting die door pater de Foucauld in 1905*

Landkaart van de Franse Sahara. Pater de Foucauld viel in Tamanrasset als slachtoffer van de heilige oorlog (*djihad*) die in december 1914 uitgeroepen werd door de geheime moslimbroederschap van de Senoussia vanuit Fezzan in Libië.

(2) Kruisen komen voor op de kledij van de Toeareg, op hun schilden en als versiering bovenop hun zadels. – (3) In de annalen van de kruistochten wordt inderdaad gesproken over de *Moultimin*, « gesluisde mannen ».

CHRISTELIJKE KOLONISATIE

« Wat een mooi rijk : Algerije, Tunesië, Marokko, Soedan, Sahara ! Wat een mooi rijk ! Op voorwaarde dat we het beschaven, dat we het Frans maken, en dat we er ons niet mee tevreden stellen het onderworpen te houden en uit te buiten. Als wij er ons op toeleggen deze volkeren, die nu met dertig miljoen zijn en die dankzij de vrede over vijftig jaar met zestig miljoen zullen zijn, te beschaven en tot op ons niveau te verheffen, dan zal dit prachtige Afrikaanse rijk over een halve eeuw een schitterend verlengstuk van Frankrijk zijn. Maar als wij de naastenliefde die een gebod is van God, onze gemeenschappelijke Vader, en de broederlijkheid die op al onze muren geschreven staat vergeten, en als wij deze volkeren niet behandelen als kinderen maar als grondstof die uitgebuit kan worden, dan zal de eenheid die wij hen zullen gegeven hebben zich tegen ons keren en dan zullen zij ons bij de eerste de beste Europese moeilijkheid in de zee drijven » (brief van Charles de Foucauld aan kapitein Pariel, 16 februari 1912).

« Bid veel voor de volkeren van onze kolonies. Hun bekering is zeker niet gemakkelijk ! Maar het is een plicht voor de christenen van het moederland, zoals de christelijke opvoeding van de kinderen een plicht voor de ouders is. Wanneer iets een plicht is dan bewijst de moeilijkheid ervan slechts één zaak : dat men nog meer inspanningen moet leveren en dat men zich met nog meer haast aan het werk moet zetten » (brief aan Madame de Morlaincourt).

overwogen werd, geen utopie was. » Laten we zeggen dat het om het voornemen van een heilige ging die zich geen illusies maakte maar een bovennatuurlijke hoop koesterde.

DE ISLAM : DODELIJKE RIVALITEIT

De Toeareg zijn echter het voorwerp van pogingen tot doorgedreven islamisering door verschillende mohammedaanse sekten. De voornaamste en meest fanatieke hiervan is de *Senoussia*, een geheime moslimbroederschap gesticht door de Noord-Afrikaanse Arabier Mohammed ibn Ali es-Senoussi (1792-1859), die het panislamisme predikte en de strijd tegen de westers-christelijke overheersing.

Charles Vella : *« De Toeareg in hun geheel toonden weinig bereidheid om op deze propaganda in te gaan, en de resultaten ervan waren dan ook erg middelmatig. Dat enkele notabelen er zich gemakkelijker aan onderwierpen had meer te maken met gewoon conformisme of ambitie dan met echte overtuiging en geloof. »*

Maar alles verandert wanneer in augustus 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbreekt. De *Senoussia* wordt plots een doeltreffend wapen in handen van de Turken en de Duitsers tegen de Fransen in Noord-Afrika.

In november van het eerste oorlogsjaar worden de Italiaanse troepen verdreven uit Fezzan, een streek in het zuiden van Libië die grenst aan de Franse kolonie Algerije⁴.

« Door zijn uiterst voordelige geografische ligging wordt Fezzan, dat nu een vrij gebied is, de plaats waar de senoussistische oproerkraaiers en hun handlangers zich verzamelen. Deze groepering van leiders en ondergeschikten, die om verschillende redenen niet trouw zijn aan het Europees gezag, vormt een uitstekend element van onruststokerij dat door de Turken en de Duitsers uitgespeeld wordt tegen de geallieerde bezetters. Fezzan, waaruit de Italianen vertrokken zijn, wordt bijgevolg militair bewapend. Oorlogstroepen worden gelicht en voorzien van zeer modern wapentuig. Het lijkt er op dat Turks-Duitse officieren zelf deelgenomen hebben aan deze organisatie omdat er blanken gesignaleerd zijn onder de inlandse troepen » (Vella).

Het succes op de Italianen behaald maakt dat in december 1914 in Fezzan de **heilige oorlog** (*djihad*) uitbreekt, gepredikt door de Arabische leiders van de *Senoussia*. Zij keren zich onmiddellijk tegen de Fransen in de Sahara. Het fort van Djanet valt, waarop de Franse troepen verplicht zijn tot een strategische terugtocht uit het Ajjergebergte. Vella : *« Wij kunnen niet anders dan heel het gebied van Ajjer te evacueren en nog slechts één steunpunt over te houden : fort Flatters, meer naar het noorden toe. Deze pijnlijke noodzaak betekent een serieuze aanmoediging voor de senoussistische leiders. Hun propaganda en hun succes hebben ertoe geleid dat de stammen van de Ajjer zich definitief bij hen aangesloten hebben. »*

Vervolgens slaat de opstand over naar Soedan. *« De Hoggar, die nu volkomen geïsoleerd is, zal het laatste bastion zijn dat het oppercommando van de Senoussia moet klein krijgen om zijn doel te bereiken. »*

HET COMLOT

« Zowel rond Tamanrasset als rond fort Motylinski is een grote leegte ontstaan. De Dag-Rali⁵ en andere stammen trekken nu bij voorkeur rond in het oostelijk deel van het bergmassief. Het is duidelijk dat deze verplaatsing van de kampementen in de richting van de opstandige gebieden bepaald wordt door de op til zijnde gebeurtenissen. » Charles Vella wordt op dat moment teruggeroepen uit Soedan en belast met het commando over fort Motylinski. Hij beschikt echter slechts over twaalf inlandse meharisten [soldaten op dromedarissen] : alle anderen zijn elders ingezet. Daardoor is het garnizoen weinig beweeglijk en zeker

(4) Op 29 september 1911 waren de Italianen binnengevallen in wat nu Libië heet, met de bedoeling een eigen kolonie te verwerven ten koste van het Ottomaanse rijk. Hun campagne was uiterst succesvol, en bij de vrede van Lausanne (1912) werd de soevereiniteit van Italië over Cyrenaica, Tripolitanië en Fezzan erkend : de kolonie Libië. – (5) Bij de Toeareg bestond een feodale indeling tussen “edelen” en “horigen”. Tot die laatste categorie behoorde de stam van de Dag-Rali, die door Charles de Foucauld in het begin begunstigd werd omdat hij van deze bevolkingsgroep méér verwachtte voor de Franse en christelijke zaak.

niet in staat om pater de Foucauld ter hulp te komen.

« Ik heb met hem een permanente briefwisseling opgezet. Wij corresponderen doorheen het gebergte, ver van de gewone paden. Het is Paul Embarek, zijn zwarte bediende, die de clandestiene post verzekert. Hij heeft daarvoor enkel een grote holle stok – een bedenk- sel van zijn meester – waarin wij onze correspondentie verstoppen. Omdat het gevaar alsmaar dreigender wordt stel ik pater de Foucauld voor om zijn kluis te verlaten en naar fort Motylinski te komen, waar het veiliger is. Hij komt naar mijn post maar wil er niet blijven. »

Vella laat de pater dus terug vertrekken, « met 15 geweren van het model 1874 en vier kisten met munitie; ik had het op mij genomen hem die te geven voor de verdediging van de zwarte bevolking van Tamanrasset. Het was april 1916, en ik zou de pater niet meer terugzien. De afvalligheid van zijn Toeareg-vrienden, die al volop aan de gang was, had hem duidelijk erg aangegrepen. Hij was goed ingelicht over de redenen van de opstand en was gedurende elf jaar getuige geweest van de inspanningen van de Arabische “maraboets” [islamitische geestelijke leiders] om het volk van de Hoggar om te praten. Nu werd hij geconfronteerd met het succes van de hardnekkige propaganda van zijn tegenstanders op geloofsvlak. Het was voor hem een harde slag, die hem trof als Fransman met een groot hart én als missionaris met een vurig geloof. »

Korte tijd nadien verneemt men in fort Motylinski

dat enkele dagreizen ervandaan de gewapende eenheid van de senoussistenleider Khaoucen opgedoken is. De stamhoofden van de Hoggar hebben zich bij hem gevoegd en worden voortdurend bewerkt door ondermeer Ba Hamou, een maraboet afkomstig uit Rhât in Fezzan. « Het is onder die onafgebroken religieuze druk dat de Dag-Rali, die elf jaar lang de vrienden van Charles de Foucauld zijn geweest, uiteindelijk op hun eigen grondgebied door de senoussisten de heiligschennende daad zullen laten plegen waarmee ze zichzelf niet willen bezoedelen en waaraan ze ook geen medewerking zullen verlenen. Ba Hamou heeft hen ervan overtuigd dat ze zich niet mogen verzetten tegen wat de wil van Allah is. »

OVERGELEVERD DOOR VERRAAD

Eind november 1916 begeeft een gewapende bende zich op weg naar de versterkte kluis van broeder Charles van Jezus. De bende is vergezeld van een zekere Kerzou, een Toeareg-edele die als brigadier-meharist verbonden was aan fort Motylinski, waar hij zeker ooit pater de Foucauld moet ontmoet hebben, maar die een jaar tevoren gedeserteerd is. Andere nomaden hebben zich ook bij de groep aangesloten, samen met een landbouwer die El Madani heet en die in Tamanrasset in de buurt van de pater gewerkt heeft en al zijn gewoonten kent.

De bende trekt naar het dorpje Amsel, vlakbij Tamanrasset, waar El Madani woont. De keuze van deze halteplaats bewijst dat de deelname van de landbouwer niet toevallig is, zoals hij later nochtans zal beweren. Charles Vella getuigt over de grote activiteit die El Madani ontplooid:

« Madani heeft enkele dagen tevoren het gerucht doen verspreiden dat alle gevaar geweken is en dat het leven in Tamanrasset als vanouds kan hernomen worden. Het is dus mogelijk dat het gewone [autochtone] gezelschap van de pater misleid is door deze leugens, maar het is nog waarschijnlijker dat deze mensen maar al te goed op de hoogte waren van de aanwezigheid van de vijand in Amsel, waar men wachtte op de noodlottige dag van de postbedeling.

« Niemand heeft nochtans de pater of de meharisten in het fort ingelicht over het dreigende gevaar. Het staat vast dat de senoussistische strijders de redenen voor hun verblijf in Amsel en de geplande hinderlaag niet bekendgemaakt hebben aan de zwarte bevolking, maar hun aanwezigheid alleen al had de

Detail van de *bordj* van Charles de Foucauld. In april 1916 begon pater de Foucauld met de hulp van enkele militairen en van de plaatselijke bevolking aan de omvorming van zijn kluis tot een klein fort. Hij groef ook een waterput op de binnenplaats. Op die manier hoopte hij een veilig onderkomen te bieden aan de omwonenden in het geval van een aanval van de fanatieke islamisten van de Senoussia. « Hij was werkelijk de monnik-soldaat die waakt aan de grenzen van het christelijk rijk. Zijn bordj was een bastion van de christenheid, verloren in het zand van de woestijn, oog in oog met de vijand » (abbé de Nantes).

meest toegewijde zwarten (en vooral Paul) moeten alarmeren. Laten we aannemen, om de laffe houding van deze zwarten tegenover hun weldoener wat te verontschuldigen, dat zij misschien geloofd hebben dat hem geen kwaad zou gedaan worden » (p. 52).

Op vrijdag 1 december, rond 7 uur 's avonds, is pater de Foucauld alleen in zijn *bordj*; de deur is vergrendeld. Paul Embarek, zijn bediende, is in het dorp. Twee meharisten van fort Motylinski moeten diezelfde avond nog vertrekken naar Tarhaouhaout; de pater weet dat ze nog zullen langskomen om afscheid te nemen en zijn briefwisseling mee te nemen, en hij verwacht hen dus... De overvallers hebben eerst het dorp Amsel geplunderd en naderen nu de versterkte kluis.

René Bazin heeft de dood van Charles de Foucauld gedetailleerd beschreven op basis van de verschillende getuigenissen die hij met zorg verzameld had :

« De benedeleden waren gewapend met Italiaanse geweren, hun medeplichtigen hadden niet allemaal een wapen. Tezamen, de enen te voet en de anderen op een kameel, begaven ze zich tot op tweehonderd meter van het kleine fort, lieten de kamelen neerhurken langs een tuinmuur en omsingelden in alle stilte de verblijfplaats van de "maraboet van de roumi's". Ze waren met een veertigtal. Maar het was noodzakelijk dat er een bekende van de pater bij hen was om de deur te doen ontgrendelen. El Madani, die de gewoonten en de wachtwoorden kende van de man die zijn weldoener was geweest, begaf zich naar de poort en klopte. De pater naderde even later en vroeg naar gewoonte wie daar was en wat hij wilde. "Het is hier de postman van Motylinski", werd hem geantwoord. Omdat het inderdaad de dag was dat normaal de post werd langs gebracht, opende de pater de poort en stak zijn hand uit. Onmiddellijk werd die vastgegrepen en stevig vastgehouden. Toeareg die zich vlakbij verborgen hadden, sprongen tevoorschijn, trokken de priester buiten het fort en bonden hem, met overwinningskreten, de handen op de rug. Ze lieten hem achter tussen de poort en het muurtje dat de poort aan het zicht onttrok, onder de bewaking van een lid van hun bende die gewapend was met een geweer. Pater de Foucauld knielde neer en hield zich onbeweeglijk : hij bad. »

DIES NATALIS : 1 DECEMBER 1916

René Bazin vervolgt : *« Ik neem hier de verklaring over van de zwarte bediende Paul en die van een andere Hartani⁷ zoals ze neergelegd zijn in twee officiële rapporten, en ik zal deze verklaringen aanvullen overeenkomstig de gegevens van verschillende documenten.*

« "Op 1 december, nadat ik het avondmaal van de maraboet opgediend had, bevond ik mij in mijn

zeriba⁸ op ongeveer 450 meter daarvandaan. Het was omstreeks 7 uur, en het was donker. Kort daarop, toen ik bijna klaar was met mijn eigen maaltijd, doken twee Toeareg op in de zeriba die me zeiden : Ben jij Paul, de bediende van de maraboet ? Waarom verstop jij je ? Kom met eigen ogen kijken wat er gebeurt : volg ons ! Ik antwoordde dat ik mij niet verstopte, en dat wat er gebeurde de wil van God was.

*« "Toen we aankwamen bij de woning van de maraboet zag ik deze neerzitten tegen de muur, rechts van de poort, de armen op de rug gebonden en recht voor zich uit kijkend. Wij wisselden geen enkel woord uit. Ik kroop links van de poort neer, zoals me opgedragen werd. Verschillende Toeareg omringden de maraboet ; ze spraken met elkaar en gebaarden, en ze feliciteerden en zegenden de Hartani El Madani die de maraboet in een hinderlaag gelokt had ; ze voorspelden dat hij als beloning voor zijn daad een leven van zaligheden in de andere wereld zou verkrijgen. Andere Toeareg waren binnen in de *bordj* en liepen in en uit met verschillende voorwerpen die ze aangetroffen hadden : geweren, munitie, levensmiddelen enz. De mannen die rond de maraboet stonden, vuurden allerlei vragen op hem af : Wanneer komt het konvooi ? Waar is het ? Wat brengt het mee ? Zijn er militairen in de *bled* [het terrein rond het dorp] ? Waar zijn ze ? Zijn ze vertrokken ? Waar zijn de soldaten van Motylinski ? De maraboet reageerde niet, hij sprak geen woord. Dezelfde vragen werden vervolgens aan mij gesteld en aan een andere Hartani, die in de wadi was aangetroffen en ook gevangen genomen.*

« "Dit alles duurde minder dan een halfuur. Het huis was omsingeld door wachtposten. Op dat ogenblik sloeg één van de wachters alarm door te roepen : Daar zijn de Arabieren ! De Arabieren ! [de militairen van fort Motylinski]. Op het horen van die kreten liepen de Toeareg in de richting van het geroep, behalve drie van hen ; twee bleven vóór mij staan, een derde bewaakte de maraboet. Bijna op hetzelfde moment klonk hevig geweervuur. De Toearegbewaker die vlakbij de maraboet stond, richtte de loop van zijn geweer op het hoofd van deze laatste en vuurde. De maraboet bewoog of riep niet. Ik dacht dat hij niet gewond was ; het was pas enige ogenblikken later dat ik het bloed zag lopen en dat het lichaam van de maraboet langzaam opzij gleed en neerviel. Hij was dood" » (Bazin, op. cit., pp. 453-455).

Volgens het rapport van kapitein de La Roche verduidelijkt Paul zijn verklaring als volgt : *« De Hartani die men ondervroeg zei dat er twee soldaten in de *bled* waren die Tamanrasset diezelfde avond nog moesten verlaten voor Tarhaouhaout, en dat ze misschien al vertrokken waren. Nauwelijks had hij dit gezegd of de militairen verschenen op hun kamelen ;*

(7) De Haratin (enkelvoud Hartani) zijn een zwarte volksstam waarvan de leden hoofdzakelijk een sedentair bestaan leiden in de oases van Noord-Afrika. Ook El Madani was een Hartani. – (8) Een rieten hut. Het eerste onderkomen van pater de Foucauld in Tamanrasset was een dergelijke *zeriba*.

ze kwamen afscheid nemen van de maraboet. De vijanden verstopten zich in de loopgraaf die het huis van de pater omringde en openden gezamenlijk het vuur. Bou Aïcha stortte ogenblikkelijk neer ; Boudjema Ben Brahim wou nog vluchten, maar hij had nog maar zestig meter afgelegd of hij werd ook doodgeschoten. Op het moment waarop de meharisten verschenen maakte de maraboet een instinctief gebaar, omdat hij voorzag welk lot hen te wachten stond. » Het was toen dat de bewaker van de gevangene, een jongeman van zestien jaar die Sermi ag Tohara heette, het dodelijke schot loste.

De senoussistische strijders hadden er zorg voor gedragen dat ze zelf niet het risico zouden lopen van gestraft te worden voor deze gevaarlijke missie ; ze hadden de executie toevertrouwd aan een zestienjarige jongen, die snel daarna – als enige ! – zou boeten voor zijn misdaad : hij werd door de Fransen gevangen genomen en neergeschoten toen hij probeerde te ontsnappen.

Paul Embarek vervolgt : « Nadat ze de twee militairen gedood hadden [...] keerden de Toareg snel op hun stappen terug. Ze beroofden de maraboet van al zijn bezittingen en wierpen hem in de gracht die rondom het huis liep. Vervolgens discussieerden ze over wat ze met het lijk zouden doen, en of ze me al dan niet zouden doden als kafer (ongelovige), zoals mijn meester. » Paul Embarek was inderdaad gedoopt door pater de Foucauld. « Dankzij de tussenkomst van de Haratin van de bled en hun leider, die afgekomen waren op het geweervuur, werd ik gespaard en vrijgelaten. » Zonder twijfel na de **sjahada** uitgesproken te hebben (« *IK GETUIG DAT ER GEEN ANDERE GOD IS DAN ALLAH, EN DAT MOHAMMED ZIJN BOODSCHAPPER IS* »). Maar dat zal Paul Embarek nooit toegeven !

MARTELAAR VOOR HET CHRISTELIJK GELOOF

Is pater de Foucauld gedood in een overhaaste opwelling ? Of is hij vermoord als een vijand van de islam, uit haat jegens het christelijk geloof ? Op dit punt is het getuigenis van Charles Vella beslissend. Hij toont aan dat de misdaad vooraf beraamd was, als

een beslissende actie in het kader van de heilige oorlog die door de sekte van de Senoussia uitgeroepen was. Stap voor stap heeft het complot van de islam zich geconcentreerd op pater de Foucauld omdat, na twee jaar oorlog en de inname van Djanet, de "christelijke maraboet" de enige kracht was die de Toareg deed volharden in hun trouw aan Frankrijk. Door hem te doden kon de islam zijn expansie herkennen en de Fransen de zee in drijven.

« In tegenstelling tot wat al te vaak geschreven is, gaat het niet om een alleenstaand feit op rekening van enkele uitgehongerde rovers die aangetrokken werden door een gemakkelijke buit, en evenmin om de onbewuste reactie van een jonge strijder die plots zijn hoofd

verloor, maar wel degelijk om **de vooraf beraamde liquidatie van een godsdienstige tegenstander**. De moord vormt de voorname daad in de verspreiding over de Hoggar van een beweging van "heilige oorlog", in gang gezet in het naburige Fezzan door de grootmeesters van de moslimbroederschap van de Senoussia » (Charles Vella, op. cit., p. 51).

De officier staat nog verder stil bij de verklaringen van Paul Embarek : « De bediende van de pater zou in verband hiermee verklaringen hebben afgelegd die verschillen van degene die ik zelf gehoord heb op 3 december in fort Motylinski uit de mond van deze inboorling die ons de dood van zijn meester kwam melden.

« Ziehier woordelijk de eerste verklaring van Paul Embarek, afgelegd in mijn tegenwoordigheid : "Vanaf het ogenblik waarop hij vastge-

grepen en vastgebonden werd tot aan zijn dood heeft de pater niets anders gedaan dan bidden, en was hij volledig onverschillig voor wat rondom hem gebeurde."

« De aansporing tot geloofsafval die volgens een andere verklaring van Paul Embarek zou gebeurd zijn, kan heel goed verwijzen naar de rituele mohammedaanse sjahada waaraan de pater naar mijn mening ongetwijfeld onderworpen is. Deze regel van de Koran wordt inderdaad in dergelijke omstandigheden toegepast op elke ter dood veroordeelde, christen of

De aangrijpende laatste foto van broeder Charles van Jezus, genomen in Tamanrasset in 1915 : het gelaat van een heilige, « verteerd door het verlangen om naar zijn geliefde Heer en Meester te mogen gaan » (abbé de Nantes).

moslim, en evengoed door de Toeareg als door de Arabieren. » Vella haalt daarop twee feiten aan die hij zelf heeft meegemaakt en waarbij de Toeareg de *sjahada* toepasten.

« Ik aarzel dus niet te schrijven dat het absoluut tegengesteld aan de riten van de Koran en de mohammedaanse oorlogstradities zou zijn wanneer Charles de Foucauld niet zou aangespoord zijn om de *sjahada* uit te spreken. » Het feit staat buiten kijf, en we zullen zien dat het *a fortiori* van toepassing was op Paul Embarek, de door pater de Foucauld gedoopte Hartani.

« Het antwoord op een aansporing om de *sjahada* uit te spreken is het volgende : “Ik getuig dat er geen andere god is dan Allah en dat Mohammed de boodschapper van Allah is.” Als dit bevel zich richt tot een christelijke priester krijgt het een bijzonder karakter, in die zin dat het hem uitnodigt om een andere God te erkennen dan degene die hij dient. Zo kan men besluiten dat het stilzwijgen als antwoord op deze aansporing gelijkstaat met een weigering om zijn geloof af te zweren. Het is dus van weinig belang of de pater al dan niet de woorden *baghi-n-mout* (ik wil sterven) of *garib-n-mout* (ik ga sterven) uitgesproken heeft, zoals men hem toeschrijft. Het zich terugtrekken in een gebed, waarvan hij wist dat het zijn laatste gebed was, is duidelijk een weigering om “Allah te belijden”. Dit gebed maakte meer dan voldoende duidelijk, zonder dat het nodig was het op een andere manier uit te drukken, dat hij de dood verkoos boven elke onderwerping aan iemand anders dan Christus. »

DE RENEGAAT

Paul Embarek heeft de moord op pater de Foucauld zien gebeuren : hij is er ooggetuige van geweest. Maar hij heeft de gebeurtenissen op verschillende manieren verteld. René Bazin schrijft :

« Vijf weken na de moord, toen de verzamelde inlichtingen naar In-Salah werden overgebracht, deed het gerucht de ronde dat de moordenaars pater de Foucauld opgedragen hadden zijn geloof af te zweren door de *sjahada* uit te spreken, dat wil zeggen de mohammedaanse gebedsformule, en dat hij geweigerd had : een brief aan meneer de Blic, om hem op de hoogte te brengen van de dood van zijn schoonbroer, maakt er melding van » (op. cit., p. 462).

Spijtig genoeg heeft René Bazin deze brief niet afgedrukt in zijn boek, maar we vinden er een echo van in de brief die Marie de Blic [de zus van Charles

de Foucauld] schreef aan dom Augustin van het trapistenklooster Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw (4 februari 1917) :

« Wij hebben verschillende beschrijvingen ontvangen van deze tragische gebeurtenissen. In één ervan (verzonden door kapitein Depommier vanuit In-Salah, op 9 januari) staat dat de moordenaars de pater wilden dwingen om het moslimgebed uit te spreken en dat, op zijn weigering, één van hen hem een geweerkogel achteraan in het hoofd zou geschoten hebben, waardoor hij op slag dood was. De kapitein, die mijn broer graag zag en hem al acht jaar kende, zegt ons dat hij ongetwijfeld geglimlacht moet hebben bij zulk een dood, ideaal in zijn ogen ! Het is inderdaad het martelaarschap, een waardige bekroning voor het leven van offervaardigheid dat pater Charles van Jezus geleid heeft. Wat een troost voor ons en wat een voorbeeld voor onze kinderen » (Lettres à mes frères de la Trappe, 1969, pp. 402-403).

Bazin voegt hier nog aan toe :

« Dat pater de Foucauld, tijdens dit halfuur van mishandelingen en beledigingen dat hij moest ondergaan alvorens gedood te worden, aangespoord moet geweest zijn om zijn geloof af te zweren, dat is erg waarschijnlijk, en wel om twee redenen. Ten eerste omdat, zoals een officier van de Sahara me schrijft, het tegendeel een uitzondering zou zijn bij moslims, die nooit de dood scheiden van de *sjahada*. Ten tweede omdat de verklaring van de neger Paul door deze laatste in 1921 herhaald werd ; ik heb inderdaad vernomen dat de bediende van pater de Foucauld, toen hij opnieuw ondervraagd werd over de moord, antwoordde : “In mijn aanwezigheid hebben de vijanden enkel gevraagd : Waar is het konvooi ? Waar zijn de mannen ? Na de dood van de maraboet heb ik hen onder elkaar horen zeggen : We hebben hem gevraagd om de *sjahada* uit te spreken maar hij heeft geantwoord : Ik ga sterven” (bron : brief van kapitein Depommier aan de schrijver, gedateerd 8 maart 1921).

« In zijn verklaring zegt de bediende Paul nog dat men hem ermee bedreigd heeft hem ook te doden, “als ongelovige” (kafer). » Kafer betekent in het Arabisch van de Koran niet “ongelovige” maar “afvallige”. Dat is althans de interpretatie van broeder Bruno, die in dit geval perfect van toepassing is vermits Paul Embarek gedoopt was ! Men begrijpt vanzelf dat hij in zijn eerste verklaringen deze essentiële omstandigheid van de dood van de maraboet stillietjes verzwegen heeft... want hij had diens lot moeten delen !

moeder Lucie van het Kostbaar Bloed

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter : Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur : Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : E. Govaerts, Postbus 14, B-2650 Edegem.

Abonnement : € 10. Steunabonnement : vanaf € 15. Buitenland : € 12.

Rekening 000-3302057-80. IBAN : BE 47000330205780. BIC : BPOTBEB1.

Internet : www.crc-resurrection.org – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com